

Afvalverwerking in Rotterdam

Op donderdag 26 oktober gaat Roterodamum ondergronds. De lezingen die we op die avond voor u in petto hebben dalen af tot onder het maaiveld. Jan van den Noort introduceert u in de wondere wereld van de negentiende-eeuwse afvalverwijdering, met name die van afvalwater en Paul Smeele troont u mee naar een van de onzichtbaarste hoogstandjes die Rotterdam anno 1995 rijk is: de afvalwaterzuiveringsinstallatie in de Dokhaven.

Rotterdam had in de negentiende eeuw te kampen met een toenemende vervuiling van de grachten en sloten en hoewel er veel over geklaagd werd zag het er niet naar uit dat er ook spoedig wat gedaan zou worden om vuil en stank uit de stad te verdrijven. De buitendijkse stad, de zogenaamde Waterstad, vormde in hygiënisch opzicht een gunstige uitzondering omdat de Maas daar veel goed werk deed en het stadswater twee maal daags door de eb- en de vloedstroom werd gereinigd. Maar achter de dijk, in de binnenstad verspreidden de grachten en sloten een zware walm van stinkende fecaliën, rottend slachtafval en vele andere potentiële stankverwekkers.

Rotterdam groeide razendsnel en in de negentiende-eeuwse nieuwbouwwijken werd men eveneens met het afvalwaterprobleem geconfronteerd. Allerhande oplossingen waren voorhanden - het spoelstelsel, een tonnenstelsel, het Liernurstelsel of de oude vertrouwde beerput - maar waren ze ook afdoende en niet te vergeten waren ze betaalbaar. Discussies liepen hoog op en knopen werden eigenlijk pas doorgemaakt toen er niet veel meer te hakken viel. In 1888 was het toch zover. Het gemeentebestuur besloot het plan van de directeur van Gemeentewerken Gerrit Jan de Jongh uit te voeren en heel Rotterdam van riolering te voorzien.

Aan de Westersingel verrezen fraaie villa's maar de bewoners van de singel moesten tot hun schrik ervaren dat deze hoofdafvoer van het stedelijke riool niet helemaal aan de verwachtingen beantwoordde. De stank was veelal ondraaglijk. Foto Gemeentelijke Archiefdienst Rotterdam.

Hoe springen Rotterdammers tegenwoordig eigenlijk met hun afvalwater om? Er is geen beter project om dat te illustreren dan de afvalwaterzuiveringsinstallatie in de Dokhaven, die in 1987 door het Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden in gebruik werd genomen. Locatie en bouwwijze zijn voor Nederland heel ongewoon: niet de vertrouwde bassins buiten de bebouwde kom, maar een ondergrondse installatie midden in de stad in een honderd jaar oude haven, met daar bovenop een park en vlak er omheen nieuwe woningen.

Ondergrondse installaties zijn er wel meer, maar alleen waar een koud klimaat het risico van bevrozing met zich brengt. In Nederland was er nog nooit een gebouwd, en het zal niet gauw nog eens gebeuren. Wat bracht de ontwerpers er dan toe om het hier wel te doen? Er moeten reuzenkrachten in het spel geweest zijn, want het zuiveringsschap heeft zich beslist niet uit vrije wil aan die ongewone opgave gezet. Het is een geschiedenis vol belangentegenstellingen, hevige conflicten en technische innovaties, met een heldenrol voor de directeur van Gemeentewerken Gerrit Plantema, een van de legendarische Rotterdamse topambtenaren. Ook wordt ingegaan op het ontwerpproces, waarbij via een aantal tussenstappen de afmetingen van de installatie werden verkleind, en tegelijkertijd de capaciteit en dus de exploitatiemogelijkheden vergroot.

Jan van den Noort
© Rotterdam 1995

Uit: *Kroniek* (uitgave van Historisch Genootschap Roterodamum; september 1995) 98, 3-4